היה קורא פרק שני ברכות

אהלים לנחלים. כנחלים נטיו כאהלים נטע: **אף [אהלים].** כמי מדברות. אהלים לשון נטיעה טופלת כהם שנאמר ויטע אהלי אפדנו (דניאל יא):

קטרין ליה גננא. קושרין לו חופה להשיאו אשה: **יחזור לראש.** כגון שהיה יודע שנפרק זה טעה ולג אבל אינו יודע באיזה מקום בו טעה: **בין פרק לפרק.** שיודע שגמר הפרשה וצריך להתחיל פרשה אחרת ואינו יודע באיזה מהן: **יחזור לפרק ראשון.** להפסק ראשון (ג) והיה אם שמוע: **כין כפיכה לכפיכה.** שיודע שצריך לומר וכתבתם ואינו יודע אם ראשון אם שני: (ד) **ור"ר יוחנן.** לתנא וכו': **סרכיה נקט.** (ה) אין לטעות מכאן עד אמת ויציב וא"ל לחזור אלא לאמת שהפרשה שגורה בפיו: **מתני' האומנין.** שהם עסוקים במלאכתן בראש האילן או בראש הגדר והגיע זמן ק"ש קורין לשם מיד: **נדבך.** בנין של אבנים כמו נדבכין די אבן גלל (עזרא ו): **מה שאינן רשאין לעשות כן בתפלה.** דלגלותא דחמי היא ובעי כוונה הלכך אין מתפללין בראש האילן ובראש הנדבך דמסתפי דילמא נפלי דאין יכולין לעמוד שם אלא על ידי הדחק ומחמת בעתותא לא מצי מכווני: **גמ' ומתפללין בראש הזיט ובראש התאנה.** וזמן שעוסקין בהן מפני שענפיהם מרוחים ויכולין לעמוד שם אלא בדוחק ואין שם פחד ליפול לפיכך מתפללין בראש אבל בשאר אילנות אין מתפללין: **כין כך וכין כך.** כלומר בין מתאנה בין משאר אילנות: **יורד ומתפלל.** דהא אינו משועבד למלאכה שהוא ברשות עצמו: **לפי שאין דעתו מיושבת עליו.** מבעתותו ואם הקלו אצל פועלים מפני בטול מלאכה לא הקלו אצל בעל הבית: **כרם דבית שמואל.** בכמה מקומות קרי ליה כר לחל וכת שמואל היתה ונשבית לבין העמים כדאמר בכתובות (דף כג.) וכא עליה אחד ונתעברה הימנו ואח"כ נתגייר ושמיה איסור כדאמרי' בב"ב (דף קמט.) לכ מרי בריה הוכמו אלא בקדושה הוא לכך לא היה נקרא על שם אביו: **אבל האומנין קורין בראש האילן.** אפי' בזמן שהן עסוקין אלמא לא בעי כוונה: **שבטלין ממלאכתן וקורין.** כדי שיהו קורין בכוונה דשאין להיבטל ממלאכתן: **פרק ראשון.** פרשת שמע בעי כוונה: **קורין אם שמע ומברכין לפניה ולאחריה.** כתקונה וכן בזמן תפלה: **אבל אין יורדין לפני התיבה.** אינן רשאין לבטל ממלאכתן ולירד לפני התיבה לעשות שליח צבור שיש שם בטול מלאכה יותר מדאי: **מעין שמונה עשרה.** הבינו לדעת דרכיך כו' שכולל (ז) י"ח ברכות בברכה אחת וג' ראשונות וג' אחרונות כהלכתן (ז): **הא ר"ג הא רבי יהושע.** דתנן בפרק תפלת השחר (לקמן כח:) ר"ג אומר בכל יום ויום מתפלל אדם י"ח ברכות רבי יהושע אומר מעין י"ח: **עושין בשכרן.** שבטלין שכר פעולתן לגבי פעולתן צריכין למהר המלאכה ומתפללין מעין י"ח: **אבל עושין בפעודתן.** בשביל המלאכה לגבה מתפללין י"ח: **והפניא.** בגימטריא היא מלוק בין עושין בשכרן לעושין בפעודתן: **ואין מברכין לפניה.** (ח) שאינה מן התורה: **אבל מברכין לאחריה.** שהיא מן התורה דכתיב (ח) ואכלת ושבעת וברכת (לקמן דף מח:): **וכוללין.** (ט) שני ברכות באחת שברכת הארץ וכנין ירושלים דומות: **כשבאך בקיבוץ פרע לעוסק במצוה.** כלומר אפי' בלבתך בדרך לחתן מבאן אמר הבונה את הבתולה פטור ואת האלמנה חייב וכו'. אוקימנא בבונה בתולה ומישום דטריד במצוה פטור, ודיקינן לה מדכתיב ודבר[ת] בם בש[בתך] ובל[כתך] בד[רך], כלומר אפי' בלבתך בדרך חייב אתה לדבר בם בדברי תורה, וכן [נ"א: והן] קרית שמע. ודיקינן מדלא כתיב בלבת בדרך אלא בלבתך. ש"מ בלבתך דיהך לדבר הרשות אתה חייב לקרות קרית שמע. אבל בלבת לדבר מצוה פטור. ש"מ שהעוסק במצוה וטרוד פטור מק"ש. ודוקא בתולה דאיכא טירדא ומצוה הוא דפטור, אבל הבונה את האלמנה אע"ג דמצוה היא כיון דליכא טירדא חייב [דבעינן מצוה וטירדא]. וכן אבל וכיוצא בו דאיכא טירדא וליכא מצוה דחייב, דבעינן מצוה וטירדא. והבונה בתולה פטור מק"ש אם לא עשה מעשה עד מוצאי שבת שהן ד' לילות. אבל אבל חייב, דקימא לן כרב דאמר אבל חייב בכל מצוות האמורות בתורה חוץ מן התפילין שנאמר בהן פאר.

מסורת הש"ס

א) מוספסת פ"ב ה"ה. ב) לחלא הפרק ק"ל. ג) [לקמן מז: שבת מא.]. ד) מנוחות דף ז: ה) ר"ח לג. ו) מוספסת פ"ב ה"ת, ז) לעיל יא., ח) מוספסת פ"ב ה"ת. ט) [לקמן כח:]. י) מוספסת פ"ב הכ"ה ע"ש, כ) לקמן דף מו., ל) לעיל דף יא. מוכה פ"ב דף כה. מנוחות דף ו: (שמות פ"ו), מ) [עי' תוס' מוכה כה. ד"ה וכלמתן], נ) [עי' ברשב"ם], ס) [כל"ל וכ"ה בא"ז], ע) [לקמן כט.], פ) [דברים ח:], צ) [כ"ל שמו], ק) [לפלורס כ"ל פוחה אמנם גם הכ"ה ע"ש מהלכות ברכות דין כ' הפוסק דברי תוס' הללו ותוספס וכו' ולכן כ"ל דהיה הגי' לפניהם סמ"ש הטור סימן קצא סיה פותח אמנם וכו' וכולל וכו' ותוספס בברכות הלכן], ר) נראה דכל הנהה זו היא מגריסת דלבון. קרלות יעקב.

תורה אור השלם

1. כנחלים נטיו כגנת עלי גרד כאהלים נטע יי כארזים עלי מים:

במדבר כד ו

2. וידבר משה והכהנים הלוים אל כל ישראל לאמר הסכת השמע ישראל היום הזה נהיית לעם ליי אלהיך:

דברים כז ט

הגהות הב"ח

(א) גמ' לסיגן טעה יחזור לראש נראמא סס' יחזור לתחלת הפרק בין פרק לפרק כל"ל: (ב) שם ותוכלן פמן [ותלן מנרכן לפניה] פמ"ס. וכ"ל הלפסי והמפרי נרסי' ומנרכן לפניה וכן הוא בטור סימן קכ"ל יחזור לפרק וכו' ראשון ויתחיל וכיה אמר ליה ר' יוחנן: (ד) שם ד"ה ואמר ליה ר' יוחנן:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה ואין מברכין לפניה שאינה מן התורה. עי' לקמן (דף לה ע"ב) תוס' ד"ה למני וד"ה אלא. ריטב"א (דף עט ע"ב) תוס' ד"ה ולא מיקן. ובעוכה (דף כו ע"ב) תוס' ד"ה ולא מיקן. ותולין (דף קז ע"ב) תוס' ד"ה ולא מיקן: תוס' ד"ה וחיתם בר' בטלאכת בקה"ב. עי' לקמן (דף מו ע"ב) תוס' דטעוכ ומתניע לא לאריתמת שהרי פועלים עוקרים פותה. וע"ש:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ואין מברכין לפניה. ר"ל וכ"ה בירושלמי תוס' (ביומא פ"ע מ' ומעוכה כ"ו כ' ומתלין ק"ו מ') אבל בירושלמי ר"פ הבונים ומברכין לפניה וכ"ה בתוספתא (כ"ל הרשב"ם אבל ליתא בתוספתא שלנו):

מוסף תוספות

א. ובתוס' ר"י"ש כתב, ואם אדם גדול רוצה ליטול השם כר"ג הרשות בידו ואין זה מעשה לפתור. ב. בתוס' ר"י"ש כתב, כשביל שישכירום בעלי בתים.

רב ניסים גאון

לטה נסמכו אהלים לנחלים. והוא שנאמר בתורה (נמדבר כד) משמו של בלעם מה טובו אהליך יעקב כנחלים נטיו:

עין משפט נר מצוה

לד א מי' ס"ב מהלכות ק"ש הלכה יג יד קמג עמין יח טור ש"ע סי' ס"ח סימן מד סעיף ב ג ד: לה ב מי' שם הלכה ד סמג שם טור ש"ע סי' ס"ח סימן מב סעיף ח: לו ג מי' פ"ד מהלכות ק"ש הלכה ט סמג שם טור ש"ע סי' ס"ח סימן ע סעיף ג: לז ד ה מי' פ"ה מהל' תפלה הלכה ח טור ש"ע סי' ס"ב סימן ל סעיף ג: לח ו מי' פ"ב מהלכות ק"ש הלכה ד סמג שם טוש"ע סי' ס"ח סימן מב סעיף ז: לט ז ח מי' פ"ה מהל' תפלה הלכה ה) [טוש"ע סי' ס' קי סעיף ב]: מ ט מי' פ"ב מהלכות ברכות הלכה כ: מא ם י מי' ופמג שם טור ש"ע סי' ס"ח סימן קמ סעיף ג:

מוסף רש"י

סרכיה. מנהגו (עי"ז ל.), **חתן פטור מקריאת שמע.** קרא"ת שמע שאמרו חכמים, זכו ק"ש שבל מעמו, אבל ק"ש של פסוקים ובברכה מ"ב (הפרדס עמ' יד. האורה מ"ב מי' ב. ממחבר ריטב"ה מ"ב תפו. ולא מצינו בראשונים מי שפי' כה). **אם לא עשה מעשה.** פירוש מעוס דעדיל כמתמנה בעולת מצוה, אבל אם בעל מייב (שם ושם ושם). **לפי שאין דעתו מיושבת עליו.** לא הקלו אלא בעל הבית שהוא ברשות עצמו, ואפילו שבעה שפיעמו בים יש לו לסין בתפילתו (אע"ז מי' סב ופרי"ד בשם רש"י).

רבינו חננאל

א"ל ר' יוחנן ל"ש אלא שלא פתח בלמען ירבו ימיכם אבל פתח בלמען ירבו ימיכם סרכיה נקט ואתי. ואמר ר' יוחנן ואם פתח זה הקורא למען ירבו ימיכם. ודאי בפרק שני עומר דלישנא דרושא נקטא, ואי לא חזור לפרק ראשון. קרא וטעה יחזור למקום שטעה ואם אינו יודע באיזה מקום טעה יחזור לראש. והתניא בית הלל אומרים עוסקין במלאכתן וקורין. לא קשיא הא בפרק ראשון הא בפרק שני. דלכו"ע אסור במלאכה בפרשת שמע. משום דהא משוי ליה עראי. ת"ר הפועלים שהיו עושין מלאכה אצל בעל הבית וכו'. האסיקנא פועלים העושין מלאכה לבעל הבית בנ[ספורדאן] בלבד בלא שכירות, קורין ק"ש בעונתה ומתפללין י"ח ברכות כתיקנן, ואין יורדין לפני התיבה ואין נושאין את כפיהן. ואם נוטלים שכר מבטלין וקורין פרק ראשון והשאר מתעסקין במלאכתן וקורין ומברכין לפניה ולאחריה ומתפללין מעין י"ח ברוכות, ג' ראשונות וג' אחרונות הבינו באמצע, וכשאוכלין מברכין לאחריה שתי ברכות הין אחת כתיקנה והשניה פותח בברכת הארץ ובוללת בה בונה ירושלים וחותם בברכת הארץ. ואם היו עושין בסעודתן או שהיה בעל הבית מסב עמהן מברכין כתיקנן אבבע. ת"ר בשכתך בביתך פרט לעוסק במצוה ובלכתך בדרך פרט

אהלים לנחלים. פי' הקונטרס דכתיב כנחלים נטיו כאהלים נטע. ולי נראה דאהלים דהאי קרא לאו לשון אהל אלא לשון נטיעה מדמתרגם מה טובו אוהליך לכנחלים נטיו: **הקורא** את שמע ואינו יודע להיכן טעה חוזר לראש. פי' מטעם שאינו יודע מהיכן טעה אבל אם היה יודע מהיכן טעה שדלג מיבה או פסוק אינו צריך לחזור אלא מאותו פסוק ואילך וכן בהלל ומגילה: **מעשה** בר"ג שנשא אשה וקרא ק"ש בלילה ראשונה.

לאו מעשה לפתור הוא דקמ"ל אם גדול הוא וכוטח בעצמו שיוכל להתכוין והוא רואי ליטול את הסס[א] הרשות בידו:

לפי שאין דעתו מיושבת עליו. ואם תאמר מיפוס ליה משום דאמרינן לעיל (דף י:) לא יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל. ויש לומר דהתם מיירי על גבי כמא או בספסל אבל בחילון שעלה שם לעשות מלאכתו הוי כמו עלייה:

הא בפרק ראשון. לאו דוקא נקט פרק מ'. דהיינו אליבא דרבא דאמר לעיל (יג:) פסוק לאשון לבד והכי הלכתא:

אפי' כל אדם נמי. ול"ת הא שאר כל אדם רשות ופועלים מוכה. וי"ל דפסיעה ליה כיון שיכול לומר מעין י"ח אין זה שום חדוש אם הפועלים אומרים אפילו לכתחלה: **וחותם** בברכת הארץ. אע"ג דמלאוריתא הס. יש כת ביל חכמים לעקור דבר מן התורה הוא"ל וטרודים בלבלבת הבית: מי

אהלים לנחלים דכתיב כנחלים נטיו כגנות עלי נהר כאהלים נטע וגו' לומר לך מה נחלים מעלין את האדם מטומאה לטהרה אף אהלים מעלין את האדם מכף חובה לכף זכות: הקורא למפרע לא יצא וכו': רבי אמי ורבי אסי הוו קא קטרין ליה גננא לר' אלעזר אמר להו אדהכי והכי איזיל ואשמע מלתא דבי מדרשא ואיתי ואימא לכו אזל אשכחיה לתנא דקתני קמיה דר' יוחנן קרא וטעה ואינו יודע להיכן טעה (דף י:) באמצע הפרק יחזור לראש בין פרק לפרק יחזור לפרק ראשון בין כתיבה לכתיבה יחזור לכתיבה ראשונה אמר ליה ר' יוחנן לא שנו אלא שלא פתח בלמען ירבו ימיכם אבל פתח בלמען ירבו ימיכם סרכיה נקט ואתי אתא ואמר להו אמרו ליה אלו לא באנו אלא לשמוע דבר זה דיינו: **מתני' האומנין** קורין בראש האילן ובראש הגדבך מה שאינן רשאין לעשות כן בתפלה חתן פטור מק"ש לילה הראשונה ועד מוצאי שבת אם לא עשה מעשה ומעשה בר"ג שנשא אשה וקרא לילה הראשונה אמרו לו תלמידיו למדתנו רבינו שחתן פטור מק"ש אמר להם איני שומע לכם לבטל הימני מלכות שמים אפי' שעה אחת: **גמ'** ת"ר האומנין קורין בראש האילן ובראש הגדבך ומתפללין בראש הזית ובראש התאנה ושאר כל האילנות יורדים למטה ומתפללין ובעל הבית בין כך ובין כך יורד למטה ומתפלל לפי שאין דעתו מיושבת עליו רמי ליה רב מרי ברה דבת שמואל לרבא תנן האומנין קורין בראש האילן ובראש הגדבך אלמא לא בעי כונה ורמינהי הקורא את שמע צריך שיכוין את לבו שנאמר שמע ישראל ולהלן הוא אומר השמע ושמע ישראל מה להלן בהסכת אף כאן בהסכת אשתיק א"ל מידי שמיע לך בהא א"ל הכי אמר רב ששת והוא שבטלין ממלאכתן וקורין והתניא בית הלל אומרים עוסקין במלאכתן וקורין לא קשיא הא בפרק ראשון הא בפרק שני ת"ר הפועלים שהיו עושין מלאכה אצל בעל הבית קורין ק"ש ומברכין לפניה ולאחריה ואוכלין פתן ומברכין לפניה ולאחריה ומתפללין מעין שמונה עשרה אבל אין יורדין לפני התיבה ואין נושאין כפיהם והתניא מעין י"ח אמר רב ששת לא קשיא הא ר"ג הא ר' יהושע אי ר' יהושע מאי איריא פועלים אפילו כל אדם נמי אלא אידי ואידי ר"ג ולא קשיא כאן בעושין בשכרן כאן בעושין בסעודתן והתניא הפועלים שהיו עושים מלאכה אצל בעל הבית קורין ק"ש ומתפללין ואוכלין פתן ואין מברכים לפניה [א] אבל מברכין לאחריה שתים כיצד ברכה ראשונה כתקונה שניה פותח בברכת הארץ וכוללין בונה ירושלים בברכת הארץ במה דברים אמורים בעושין בשכרן אבל עושין בסעודתן או שהיה בעל הבית מיסב עמהן מברכין כתיקונה: חתן פטור מק"ש: תנו רבנן בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה ובלכתך בדרך פרט לחתן מכאן אמרו הבונה את הבתולה פטור ואת האלמנה חייב מאי משמע אמר רב פפא כי דרך מה דרך רשות אף הכא נמי רשות מי לא עסקינן דקאזיל לדבר מצוה ואפילו הכי אמר רחמנא ליקרי אם כן לימא קרא בלכת מאי בלכתך שמע מינה בלכת דידך הוא דמחייבת הא דמצוה פטירת אי

רבי יהושע אומר מעין י"ח: **עושין בשכרן.** שבטלין שכר פעולתן לגבי פעולתן צריכין למהר המלאכה ומתפללין מעין י"ח: **אבל עושין בסעודתן.** בשביל המלאכה לגבה מתפללין י"ח: **והפניא.** בגימטריא היא מלוק בין עושין בשכרן לעושין בסעודתן: **ואין מברכין לפניה.** שאינה מן התורה: **אבל מברכין לאחריה.** שהיא מן התורה דכתיב ואכלת ושבעת וברכת (לקמן דף מח:): **וכוללין.** שני ברכות באחת שברכת הארץ וכנין ירושלים דומות: **כשבאך בקיבוץ פרע לעוסק במצוה.** כלומר אפי' בלבתך בדרך

מתני'

תוספות רש"י

סרכיה. מנהגו (עי"ז ל.), **חתן פטור מקריאת שמע.** קרא"ת שמע שאמרו חכמים, זכו ק"ש שבל מעמו, אבל ק"ש של פסוקים ובברכה מ"ב (הפרדס עמ' יד. האורה מ"ב מי' ב. ממחבר ריטב"ה מ"ב תפו. ולא מצינו בראשונים מי שפי' כה). **אם לא עשה מעשה.** פירוש מעוס דעדיל כמתמנה בעולת מצוה, אבל אם בעל מייב (שם ושם ושם). **לפי שאין דעתו מיושבת עליו.** לא הקלו אלא בעל הבית שהוא ברשות עצמו, ואפילו שבעה שפיעמו בים יש לו לסין בתפילתו (אע"ז מי' סב ופרי"ד בשם רש"י).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com